

”De bara förutsätter att vi ska vara där...”

**En kvalitativ studie om hur grundlärare med inriktning mot fritidshem
uppfattar sin arbetssituation.**

Av: Adrian Bergfors

Handledare: Helen Dwyer
Södertörns högskola | Institutionen för Kultur och Lärande
Självständigt arbete 15 hp
Fritidspedagogiskt område HT 2020
Grundlärarprogrammet med interkulturell profil, inriktning mot fritidshem

”They just expect us to be there...”

A qualitative study about leisure-time teachers view on their work situation.

Abstract

This study aims to examine through qualitative interviews leisure-time teachers view on their work environment and work situation, how they are affected by it and whether they believe it can be influenced. In the study, five active leisure-time teachers at different schools are interviewed about their professional practice and work situation. In the analysis of the empirical material, Aaron Antonovsky's theory of sense of coherence or SOC with comprehensibility, manageability and meaningfulness is applied. The result shows that leisure-time teachers consider that shortcomings in their physical work environment and finances limit the conditions for carrying out their work. What mainly limited and affected the leisure-time teachers was the psychological work environment where their workload was heavy and they felt they constantly needed to be in line with the primary school teacher and be available. This caused various symptoms of stress and frustration. Finally the leisure-time teachers present different approaches for influencing their work situation.

Keyword: *Leisure- time teachers, Liesure-time centre, Working environment, SoC*

Sammanfattning

Denna studie syftar till att genom kvalitativa intervjuer undersöka hur fritidslärare ser på sin arbetsmiljö och arbetssituation, om hur de påverkas av om den samt om de anser att den går att påverka. I arbetet intervjuas fem verksamma fritidslärare på olika skolor om deras yrkesutövning och arbetssituation. I analysen av det empiriska materialet tillämpas Aaron Antonovskys teori om känsla av sammanhang eller KASAM med begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Resultatet visar på att fritidslärare anser att brister i den fysiska arbetsmiljön och ekonomi begränsar förutsättningarna att genomföra deras arbete men att det som främst begränsade och påverkade fritidslärarna var den psykosociala arbetsmiljön där arbetsbelastningen var hög och de ansåg att de ständigt behövde förhålla sig till klassläraren och vara tillgängliga. Det orsakade olika stressymptom och frustation. Avslutningsvis presenterar fritidslärarna olika tillvägagångssätt för att påverka sin arbetssituation.

Nyckelord: *Fritidslärare, Fritidshemmet, Arbetsmiljö, KASAM*

Innehållsförteckning

Abstract

Sammanfattning

1. Inledning och bakgrund.....	1
1.1 Begreppsdefinition.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Tidigare forskning.....	4
2.1 Webbenkät om fritidspersonalens uppfattning av lärmiljö och att bedriva undervisning.....	4
2.2 Skolans arbetsmiljö under de senaste två decennierna	4
2.3 Lärares uppfattning av sin arbetsmiljö	5
2.4 Utbrändhet bland lärare i Sverige	5
3. Teoretisk bakgrund - Aaron Antonovsky och Känslan av Sammanhang.....	6
3.1 Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet	6
3.2 KASAM i min studie	8
4. Metod	9
4.1 Intervjuer	9
4.3 Transkribering och urval av citat.....	10
4.4 Etiska överväganden	11
5. Resultat och analys.....	12
5.1 Fritidslärares syn på förutsättningar	12
5.2 Fritidslärares syn på arbetsbelastningen	15
5.3 Förväntningar på fritidslärare	17
5.4 Arbetsuppgifter utanför yrkesrollen	20
5.5 Att påverka sin arbetssituation	23

6. Slutsatser	26
7. Diskussion	27
7.1 Resultatdiskussion	27
7.2 Metoddiskussion	28
7.3 Förslag på vidare forskning	29
8. Referenslista	30
9. Bilagor	33
9.1 Bilaga 1 Intervjumall	33
9.2 Bilaga 2 Informationsbrev till informanter	34

1. Inledning och bakgrund

Jag börjar närma mig slutet av min utbildning och snart ska jag ut i fritidsverksamheten och bidra med de kunskaper och insikter jag fått om fritidshemmet och fritidshemmets uppdrag i rollen som fritidslärare. En roll som har genomgått stora förändringar de senaste åren. Som fritidslärare innebär det att följa de styrdokument som är formulerade i skollagen, läroplanen samt de allmänna råden för fritidshemmet (Hippinen Ahlgren i Pihlgren 2017 s.35). Från 1a juli 2019 är det endast fritidslärare som ska bedriva och ansvara för undervisningen i fritidshemmet (Skolverket 2018 s.58) och fritidsläraren ska då enligt skollagens kapitel 14 2§ genomföra undervisning som kompletterar utbildningen i förskoleklass, grundskolan samt de andra utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Utbildningen ska bland annat främja allsidiga kontakter och social gemenskap, stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation (Skollagen (2010:800). Dessutom ska undervisningen utgå ifrån den värdegrund, övergripande mål och riktlinjer som finns formulerade i läroplanens första och andra kapitel och behandla fritidshemmets centrala innehåll (LGR 11). I samband med förändringarna för fritidslärarens uppdrag har även elevantalet på fritidshemmet ökat, någonting som har haft en påverkan på både förutsättningarna att utföra det pedagogiska arbetet och fritidslärares hälsa. Elevantalet har ökat i en högre utsträckning än antalet anställd personal vilket har resulterat i en försämrad personaltäthet på fritidshemmet (Skolverket 2019).

I en kvalitetsgranskningsrapport som Skolinspektionen presenterade 2010 efter att ha granskat 77 olika fritidshem i 17 olika kommuner i Sverige visade på att elevantalet i fritidshemmen har tredubblats sedan 1990. De stora elevgrupperna och minskade personaltätheten resulterade i att personal uttryckte att de erbjöd barnpassning snarare än pedagogisk verksamhet (Skolinspektionen 2010 s.10). När skolinspektionen utförde kvalitetsgranskningen 2010 var 347 000 elever inskrivna på fritidshemmet. Under läsåret 2018–2019 var 489 900 elever inskrivna vilket innebär en ökning med 142 900 elever (Skolverket 2019). Även statens offentliga utredningar SOU 2020:34 Kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg visar på att de ökade elevgrupperna har påverkat fritidslärares arbetssituation då fritidsläraren tvingas begränsa undervisningen efter organisatoriska förutsättningar vilket ofta resulterar i att vistas utomhus större delen av fritidstiden. Fritidslärare tenderar även att observera och övervaka elever samt skapa rutiner och checklistor för att säkerställa att de har kontroll över elevgruppen (SOU 2020:34 s.218). Under 2015 publicerades en artikel i tidskriften Läraren där fritidslärare tillsammans med förskollärare var den fjärde yrkesgruppen i Sverige med störst antal sjukfall efter att ha granskat statistik från Försäkringskassan. Den vanligaste anledningen visade sig vara psykiska stressrelaterade sjukdomar som utmattningssymptom och utbrändhet (Läraren 2015).

Arbetsmiljöverket presenterade under 2017 resultatet från en treårig inspektion mellan åren 2013–2016 där drygt 30% av Sveriges skolor inspekterats för att uppmärksamma arbetsmiljön. Resultaten visade att nio av tio skolor i landet hade brister med bland annat ohälsosam arbetsbelastning och ohälsosamma ljudmiljöer (Arbetsmiljöverket 2017). Lärarförbundet publicerade 2018 en artikel där fritidslärare beskriver arbetssituationen i fritidshemmet som omöjlig och kan sammanfattas med att det råder en akut brist på fritidslärare, elevgrupperna anses vara för stora och lokalerna är bristfälliga. Det framgår även att det finns otillräckliga resurser i arbetet med elever i behov av stöd, tidsbrist för att planera, reflektera och utveckla den pedagogiska verksamheten samt att tre av fyra fritidslärare anser att deras arbetsbelastning är för hög vilket orsakar stressrelaterad psykisk ohälsa (Lärarförbundet 2018). Mot bakgrund ur detta verkar det som att arbetssituationen på fritidshemmet är problematisk med brister i arbetsmiljön och hög arbetsbelastning som ett vanligt förekommande fenomen. Det väcker funderingar hos mig över hur arbetssituationen, arbetsmiljön och välbefinnandet på arbetsplatsen ser ut idag för fritidslärare.

1.1 Begreppsdefinition

I arbetet är det några begrepp som framträder. Jag avser härmed att redogöra för begreppens innebörd för att undvika att begreppen eventuellt misstolkas av läsaren.

Fritidslärare heter egentligen ”Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem”. Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem innebär att personen har en examen från en högskoleutbildning som är inriktad mot arbete i fritidshem. Äldre benämningar är ”Grundlärare med inriktning mot fritidshem” och ”Fritidspedagog” (Pihlgren i Pihlgren 2017 s.22).

Arbetsmiljö är den miljö som du vistas i när du arbetar. Den *fysiska arbetsmiljön* handlar om hur det ser ut de områden du rör dig i som skolans lokaler, skolgård, matsal men även om lokalernas ljudnivåer, buller, hygien, ventilation, värme och belysning. (Arbetsmiljöverket 2017 s.11). Den *psykosociala arbetsmiljön* handlar om trivsel och stämningen på arbetsplatsen. Om hur vi uppfattar stress, arbetstempo, samarbetet mellan personal, hantering av konflikter, utanförskap samt möjligheten till inflytande och deltagande. Beroende på hur den fysiska och psykosociala arbetsmiljön upplevs påverkar den hur du mår på arbetsplatsen (Arbetsmiljöverket 2017 s.12).

Arbetsbelastning är antingen hälsosam eller ohälsosam och beskrivs oftast som hög eller låg. För att vara hälsosam krävs det en balans mellan de krav som ställs i arbetet och de resurser som står till förfogande. Med resurser menas tillräckligt med tid, kunskap, befogenheter, tekniska hjälpmedel, personal samt stöd från chef och kollegor. Krav kan innebära förväntningar på sin arbetsinsats, en stor arbetsmängd, att handskas med påfrestningar i form av förändringar, krävande kontakt med till exempel anhöriga samt att förhålla sig till IT-system (Arbetsmiljöverket 2018 s.3).

Om balansen mellan krav och resurser inte finns riskerar arbetsbelastningen att upplevas som hög vilket kan medföra negativa konsekvenser både för den anställdas hälsa och för verksamheten. För den anställde kan det resultera i huvudvärk, negativ stress, mag- och tarmbesvär, sömnsvårigheter, nedstämdhet och utmattningssyndrom som utbrändhet. För verksamheten kan det handla om sämre resultat i kvalitet och kvantitet, samarbetsvårigheter, konflikter, hög personalomsättning samt ökade sjukskrivningar (Arbetsmiljöverket 2018 s.8).

Stress kan få oss att bli mer engagerade om vi står inför att lösa ett problem men om vi inte får tillräckligt med vila och återhämtning förbrukas våra fysiska och psykiska krafter och stressen blir negativ (Assadi & Skansén 2000 s.12). Negativ stress uppstår under kraftig stress, känsla av oro och när vi hetsar upp oss inför olika situationer under en längre period (Angelöw 1999 s.55). När vi utsätts för stress reagerar kroppen genom att försätta sig i ett alarmtillstånd vilket utlöser olika stressreaktioner som kan vara fysiologiska, känslomässiga, beteendemässiga och sociala. Om negativ stress pågår under en längre period ökar risken för stressrelaterade sjukdomar (Angelöw 1999 s.56). Det kan handla om ångest, depressioner, irritation, svårigheter att minnas och lära nya saker för att nämna några exempel (Assadi & Skansén 2000 s.13).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med min studie är att undersöka hur fritidslärare ser på sin arbetssituation och sin arbetsmiljö. Detta för att kunna bidra med ökade kunskaper om hur fritidslärare upplever och påverkas av sin arbetssituation samt om fritidslärare har möjlighet att själva påverka den.

För att besvara studiens syfte har jag valt att utgå ifrån följande frågeställningar:

- Hur ser fritidslärare på sin arbetssituation?
- Vilken påverkan har arbetssituationen på fritidsläraren?
- Anser fritidslärare att möjligheter finns att påverka sin arbetssituation?

2. Tidigare forskning

Det har funnits svårigheter med att hitta forskning kring hur fritidslärare ser på sin arbetssituation då området är begränsat. Den forskning som genomförts kring arbetssituationen i skolan grundar sig främst på lärare i förskola, grundskola och gymnasiet snarare än i fritidshemmet. Det har inneburit att jag har kommit att använda forskning som både utgår ifrån fritidslärare och grundskolelärare. Jag är medveten om att yrkesrollerna till viss del skiljer sig från varandra men gemensamt verkar båda som lärare i en gemensam organisation och arbetsmiljö. Följande studier visar på ett antal områden som påverkar lärarens arbetsmiljö och förutsättningar samt hur lärare uppfattar sin arbetssituation.

2.1 Boström, Hörnell och Frykland – Webbenkät om fritidspersonalens uppfattning av lärmiljö och att bedriva undervisning

Lena Boström professor i pedagogik, Assar Hörnell, Universitetsadjunkt och Marie Frykland, universitetsadjunkt, alla verksamma på Mittuniversitetet genomförde en webbenkät vid årsskiftet 2012–2013. Syftet med enkäten var att undersöka hur verksamma i fritidshemmet uppfattade fritidshemmets lärmiljö och förutsättningarna att bedriva undervisning. Webbenkäten skickades ut till 11 109 personer som då arbetade i fritidshemmet, det vill säga personer oavsett utbildning som barnskötare, fritidsledare och fritidslärare. Resultatet från enkäten, med en svarsfrekvens på 36 procent visade på att personalen ansåg att det fanns svårigheter att utveckla goda lärmiljöer, möta olika behov och arbeta efter läroplanens intentioner på grund av för stora elevgrupper, för små och trånga utrymmen, minskad planeringstid samt för få personal. Många pedagoger upplevde även att miljön på fritidshemmet var stressande med allt för höga ljudnivåer (Boström, Hörnell & Frykland 2015 s.14).

2.2 Bejerot, Forsberg Kankkunen och Hasselblad – Skolans arbetsmiljö under de senaste två decennierna

Eva Bejerot, forskare på Örebro universitet, Tina Forsberg Kankkunen, filosofie doktor på Stockholms universitet och Hans Hasselblad, professor på Örebro universitet presenterade 2015 sin forskning om hur arbetsmiljön i skola och vården har påverkats under de senaste två decennierna. Genom deras forskning presenteras att lärare upplever att deras arbetsbelastning har ökat samt att möjligheten att få inflytande och att använda sin kompetens har minskat under de senaste två decennierna (Bejerot, Forsberg Kankkunen & Hasselblad 2015 s.37). Lärare upplevde även en avsaknad av stöd samt att kunna avgränsa sin arbetsinsats och sina arbetstider vilket lärare ansåg bidra till en ökad stress (Bejerot, Forsberg Kankkunen & Hasselblad 2015 s.25).

2.3 Westling Allodi och Fischbein – Lärares uppfattning av sin arbetsmiljö

Maria Westling Allodi, professor i specialpedagogik och Siv Fischbein, professor i specialpedagogik från den specialpedagogiska institutionen på Stockholms universitet har forskat kring hur lärare i grundskolan uppfattar sin arbetsmiljö. Genom den forskning som genomfördes och som grundade sig på svar från 749 lärare och presenterades 2012 visade på att lärare i genomsnitt var missnöjda med deras arbetsbelastning (Westling Allodi & Fischbein 2012 s.382). I artikeln presenteras även hur lärare ansåg att arbetssituationen hade påverkats genom förändrade läroplansreformer. Lärare upplevde en större avsaknad av resurser i form av tid och möjlighet att arbeta mer kreativt vilket bidrog till känslan av att de inte kunde genomföra allt som förväntades av dem (Westling Allodi & Fischbein 2012 s.378).

2.4 Arvidsson, Håkansson, Karlsson, Björk och Persson – Utbrändhet bland lärare i Sverige

Inger Arvidsson, docent i arbets- och miljömedicin, Carita Håkansson, Universitetslektor vid avdelningen för arbets- och miljömedicin, Björn Karlson, professor vid Psykologiska institutet, Jonas Björk, professor vid avdelning för arbets- och miljömedicin och Roger Persson, universitetslektor vid intuitionen för psykologi, alla verksamma på Lunds universitet Presenterade 2016 resultatet av den forskningen som de genomfört som fokuserat på utbrändhet bland lärare i Sverige. De genomförde en undersökning som riktades till 769 lärare och utifrån de 490 lärare som valde att delta visade resultatet på man kunde se ett samband mellan lärares ökade arbetskrav och utbrändhet, arbetsstress och sömnproblem. Undersökningen visade även på att många lärare upplevde en avsaknad av att kunna kontrollera samt att få stöd i sitt arbete (Arvidsson, Håkansson, Karlson, Björk & Persson 2016 s.6).

2.5 Sammanfattning av forskning

Forskningen beskriver sammanfattningsvis att det fanns svårigheter att arbeta efter läroplanens intentioner, att utveckla goda lärmiljöer och att möta elevers olika behov på grund av stora elevgrupper. Arbetsmiljön på fritidshemmet upplevdes som stressande med brister som för små lokaler och höga ljudnivåer. Det fanns brist på personal, tid och stöd samt svårigheter med att kunna kontrollera, begränsa och vara kreativ i sitt arbete. Lärare var generellt missnöjda med sin arbetsbelastning och genom ökade arbetskrav kunde man se ett samband med utbrändhet, arbetsstress och sömnproblem.

3. Teoretisk bakgrund - Aaron Antonovsky och Känslan av sammanhang - KASAM

För att i arbetet kunna skapa mig en förståelse för hur fritidslärare ser på samt hur de blir påverkade av sin arbetssituation och arbetsmiljö har jag valt Aaron Antonovskys teori om KASAM eller känslan av sammanhang. Teorin bidrar med en ökad förståelse genom att komponenterna i KASAM med begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet synliggör både hur fritidslärare ser på sin arbetssituation och vilka konsekvenser det kan medföra för fritidslärarna om de i arbetet till exempel saknar förutsättningar eller förväntas genomföra för många arbetsuppgifter.

Antonovsky menade på att alla människor utsätts förr eller senare i livet för olika påfrestningar och belastningar som kan vara kroppsliga, psykiska eller sociala vilket orsakar olika stressfaktorer. Vissa av dessa påfrestningar är mer kraftiga än andra och kan vara upprepade och långvariga. Antonovsky förundrades över hur människan kan utsättas för så många påfrestningar i sin tillvaro men att så många ändå förblir friska och i vissa fall till och med utvecklas och växer som människa (Antonovsky 2005 s.9). För att en individs hälsa ska kunna främjas ansåg Antonovsky att det inte räcker med att undvika livets eventuella påfrestningar. Istället måste man lära sig att hantera sina med och motgångar och göra det bästa av sin tillvaro. För att det ska vara möjligt ansåg Antonovsky att tillvaron måste kännas sammanhängande, vilket är möjligt genom de tre centrala komponenterna *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet* (Antonovsky 2005 s.10). Beroende på hur en individ upplever de olika komponenterna framgår det om en person upplever en hög eller låg känsla av sammanhang.

3.1 Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet

Begriplighet syftar på i vilken utsträckning en människa bedömer och förstår verkligheten och hur hon reagerar på olika händelser. Med en hög begriplighet anses tillvaron och framtiden som förutsägbar och eventuella överraskningar anses att de går att ordna eller förklara. Personen kan till exempel uppleva tillvaron som strukturerad, tydlig, sammanhängande och att kaos kan omvandlas till ordning. Med en låg begriplighet upplevs tillvaron som kaotisk, oordnad, slumpmässig och med oväntade inslag. Personen upplever även kaoset som oundvikligt och ger därmed ofta upp på förhand (Antonovsky 2005 s.44).

Hanterbarhet syftar på i vilken grad en människa känner att resurser och hjälp finns till ens förfogande för att kunna möta och hantera de krav och situationer vi ställs inför. Med resurser handlar det om vad personen anser sig kunna räkna med. Det kan vara resurser som personen själv kan kontrollera och styra över men även i annat som till exempel ens partner, vänner, kollegor, religion eller andra yrkesutövare som till exempel en läkare.

Med hög hanterbarhet anser personen att hon kommer reda sig när olyckliga händelser sker och att hon inte kommer sörja för alltid vid till exempel ett plötsligt dödsfall. Om personen känner låg hanterbarhet anser personen sig ofta orättvist behandlad eller som ett offer (Antonovsky 2005 s.45).

Meningsfullhet syftar på i vilken grad personen känner att livet har en känslomässig innebörd. Begreppet meningsfullhet innefattar även en motivationskomponent, det vill säga om människan anser sig motiverad till att investera energi, engagemang och hängivelse till de utmaningar som hon ställs inför. Med en hög meningsfullhet undviker inte personen att konfronteras med de utmaningar som hon ställs inför utan känner sig motiverad att ta sig igenom och söka mening i dem (Antonovsky 2005 s.45).

De olika komponenterna förhåller sig till varandra, även om meningsfullheten enligt Antonovsky är den viktigaste. För att lyfta några exempel, om en människa har en hög begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet känner personen en hög KASAM. Då upplevs tillvaron som ordnad och strukturerad, att resurser och hjälp finns för att ta sig igenom situationer och personen ser värdet i och anser sig motiverad att investera energi och engagemang för att konfrontera utmaningar. Om personen har lågt på de olika komponenterna känner personen en låg KASAM. Då upplevs tillvaron som kaotisk, personen känner sig orättvist behandlad, omotiverad och en brist på engagemang. Har personen hög begriplighet och hanterbarhet men låg meningsfullhet kommer den höga begripligheten och hanterbarheten med tiden påverkas negativt på grund av brist på engagemang och motivation. Om en individ däremot känner låg begriplighet och hanterbarhet men hög meningsfullhet tenderar personen att själv finna förståelse och resurser vilket med tiden medför en positiv effekt på begripligheten och hanterbarheten (Antonovsky 2005 s.50). Därmed är meningsfullheten den viktigaste komponenten.

3.2 KASAM i min studie

Jag har presenterat hur komponenterna *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet* i KASAM kan förhålla sig till varandra, där *meningsfullheten* är den viktigaste komponenten. I min analys kommer jag dock att förhålla mig annorlunda till hur komponenterna värderas än vad som beskrivs i Antonovsky modell. De olika komponenterna kommer istället att hanteras med ett jämlikt värde och fungera som ett verktyg för att synliggöra olika delar ur fritidslärarna tillvaro. I analysen kommer jag att koppla de tre olika komponenterna till min empiri och genom det försöka besvara studiens syfte.

Komponenten *begriplighet* i det här sammanhanget syftar till att synliggöra hur fritidslärare ser på deras tillvaro. Om de till exempel upplever den som strukturerad och sammanhängande eller ostrukturerad och kaotisk. *Begripligheten* syftar även till att belysa hur fritidslärare ser på deras yrkesutövning. Om de har tydliga arbetsuppgifter eller om det finns oklarheter om vad som förväntas av dem och vad de fyller för funktion.

Komponenten *hanterbarhet* syftar till att synliggöra fritidslärares syn på resurser. Om de anser att de har vad som krävs eller om det saknas resurser och förutsättningar för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter. Det handlar till exempel om fritidslärare anser att de har tillräckligt med handlingsutrymme för att kunna styra sitt arbete, om lokaler och gruppstorlekar är lämpliga i storlek och om fritidsläraren känner att de har tillit och stöd av sina arbetskollegor och chefer. *Hanterbarheten* syftar även till att synliggöra fritidslärares syn på de krav som ställs och vilken påverkan de kan medföra. Om fritidslärare anser att det är rimliga krav eller om de anser sig orättvist behandlade sett till de resurser som de har till sitt förfogande.

Den sista komponenten, *meningsfullheten* syftar till att synliggöra hur fritidslärare ser på sin arbetssituation och sin yrkesutövning. Det handlar till exempel om fritidslärare anser att deras arbetsuppgifter är meningsfulla och bidrar med nytta eller om de upplever dem snarare som irrelevanta. *Meningsfullheten* syftar även till att belysa fritidslärares inställning till sin arbetssituation. Om de till exempel känner sig positivt inställda och motiverade att engagera sig eller om arbetssituationen snarare bidrar till passivitet eller ett ointresse.

4. Metod

För att kunna besvara mina frågeställningar har jag valt att använda mig av en kvalitativ metod med intervjuer för datainsamlingen i mitt arbete. Jag valde intervju då jag tror att intervjuerna kan bidra med detaljerade beskrivningar och fler personliga uppfattningar från fritidslärare om hur arbetssituation upplevs, vilka eventuella effekter den har samt om de anser att de kan påverka sin arbetssituation än vad som eventuellt hade föregått genom en enkät. Jag kontaktade fem högskoleutbildade fritidslärare som under perioden som studien genomfördes var verksamma i södra Stockholm. Urvalets område valdes främst av bekvämlighetsskäl men även med hänsyn till den rådande pandemi. Genom min tidigare yrkeserfarenhet i fritidshemmet har jag knutit yrkeskontakter på olika skolor vilket underlättat kontakten med fyra av de tilltänka informanterna medan en informant kontaktades genom en person i min bekantskapskrets. Samtliga informanter fick förfrågan om de var intresserade av att delta, om studiens syfte, hur intervjutillfället på ett ungefär skulle gå till samt hur jag skulle hantera materialet från intervjun via mail (Se bilaga 2) och samtliga visade intresse av att delta så det blev inget bortfall. Då relationen till informanterna generellt sett varit yrkesmässig och ytlig bedömer jag att den inte har haft någon större påverkan på svaren utöver att det i vissa fall framgick namn i intervjuerna vilket eventuellt inte hade framgått om jag var en helt främmande person.

4.1 Intervjuer

Vid genomförandet av de kvalitativa intervjuerna har jag använt mig av en intervjumall (se bilaga 1). Strukturen på intervjuerna har varit semistrukturerade vilket innebär att informanten har fått stor frihet att utforma sina svar och jag som intervjuare har fått möjlighet att ställa frågor i en obestämd ordning och även följdfrågor beroende på vilken riktning samtalet tog (Patel & Davidson 2011 s.82). Som intervjuare har jag även försökt att behålla ett neutralt förhållningssätt under mina intervjuer. Att vara neutral och objektiv i sina intervjuer är någonting som Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne anser att intervjuaren ska sträva efter för att minska risken att påverka svaren (Eriksson-Zetterquist & Ahrne i Ahrne & Svensson 2015 s.38). Inför genomförandet av intervjuer genomfördes en testintervju med frågorna som formulerats (Se bilaga 1) på en utomstående person för att undersöka om frågorna uppmuntrade till svar som var relevanta för min studie vilket jag ansåg att de gjorde. De intervjuer som sedan genomfördes spelades in vilket har bidragit till att exakta citat från informanterna har kunnat användas vilket eventuellt inte hade varit möjligt om intervjuerna enbart hade noterats i skrift. Då hade eventuellt något citat gått förlorat på grund av fokusering på skrivande eller på grund av glömskhet. Fyra av intervjuerna genomfördes genom ett fysiskt möte medan en av intervjuerna genomfördes via det digitala verktyget Zoom.

Inför intervjun fick informanterna underteckna en samtyckesblankett där de fick godkänna hur deras personuppgifter skulle komma att behandlas. Personen som deltog genom Zoom undertecknade sitt godkännande genom mail. Under intervjuerna förde jag anteckningar i ett kollegieblock för att notera olika citat eller begrepp som uppstod. Noteringarna användes sedan för att jag som intervjuare skulle kunna i samtalet summera informantens svar för att säkerställa om jag förstått personen rätt eller om personen ville tillägga någonting i sina beskrivningar. Noteringarna användes även för att i samtalet kunna ställa följdfrågor kring citat som ansågs särskilt intressanta att undersöka vidare. Samtliga intervjuer som genomfördes spelades in och ljudfilen raderades direkt efter att materialet hade transkriberats. Nedan kommer en tabell med en presentation av informanter.

4.2. Tabell 1 med presentation av fritidshemslärare med fingerade namn

<p>Alex: Man, 30 år med 3 års yrkeserfarenhet. Arbetar med elever i årskurs 2 på en F-6 skola.</p>
<p>Amanda: Kvinna, 33 år med 4 års yrkeserfarenhet. Arbetar med elever i förskoleklass och i årskurs 3 på en F-9 skola.</p>
<p>Boris: Man, 48 år med 12 års yrkeserfarenhet Arbetar med elever i förskoleklass och årskurs 3 på en F-9 skola.</p>
<p>John: Man, 46 år med 4 års yrkeserfarenhet Arbetar med elever i årskurs 3 på en F-6 skola.</p>
<p>Saga: Kvinna, 63 år med 25 års yrkeserfarenhet. Arbetar med elever i årskurs 3 på en F-3 skola.</p>

4.3 Transkribering och urval av citat

Transkriberingen genomfördes så fort möjlighet fanns efter den genomförda intervjun. Under transkriberingen anonymiserades den information som uppstod i intervjun som eventuellt skulle kunna identifiera personen. Den transkriberade textfilen skrevs sedan ut i pappersformat för att kunna påbörja ett analysarbete där citat kopplades till KASAM och den tidigare forskningen. Alla informanters citat kommer dock inte presenteras under varje rubrik eller tema i analysen. De citat som valts är de som har visat på specifika svar och de som visat sig representativa för vad två- tre pedagoger har gett uttryck för i intervjuerna när svaren varit samstämmiga.

4.4 Etiska överväganden

Jag har i mitt arbete tagit hänsyn till olika etiska principer. Några av de forskningsetiska principerna är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Patel & Davidson 2011 s.63). Jag har förhållit mig till *informationskravet* genom att jag informerat informanterna om vad mitt arbete handlat om. *Samtyckeskravet* har jag förhållit mig till genom att både vid första kontakt och inför intervju frågat informanterna om de fortfarande är intresserade av att medverka i studien samt förtydligat att de när som helst har rätt att avstå. Inför intervjun har jag förtydligat att om det uppstår information i samtalet som informanten inte vill ska användas kan de informera om det så tar jag bort informationen under transkriberingen.

Konfidentialitetskravet har jag tagit hänsyn till genom att uppgifter från informanterna har säkerställts att det inte finns tillgängliga för obehöriga och att deras uppgifter blivit anonymiserat i samband med transkribering. Jag har även tagit hänsyn till *nyttjandekravet* genom att de uppgifter jag samlat har endast använts i forskningssyfte. Jag har även frågat informanterna om tillstånd att använda den information som eventuellt lyftes i samtalet efter den genomförda intervjun. Någoting som Kvale och Brinkmann lyfter att intervjuare bör göra av etiska skäl (Kvale & Brinkmann 2009 s.145). Eftersom jag anser att informanterna har ställt upp och varit behjälpliga i mitt arbete har jag försökt att underlätta för dem genom att låta dem välja tid och plats för intervju med hänsyn till att intervjun eventuellt skulle ske under fritidslärarnas arbetstid.

5. Resultat och analys

I analysarbetet av empirin från intervjuerna har informanternas svar sorterats in i olika kategorier för att synliggöra vilka citat som var ungefär lika och vilka som skiljde sig åt. Resultatet presenteras genom fem olika underrubriker vars syfte är att tydligare presentera vilket område av fritidslärares arbetsituation som behandlas. De första två rubrikerna handlar om hur fritidslärare resonerar kring deras förutsättningar att genomföra sina arbetsuppgifter och hur de upplever arbetsbelastningen. Därefter kommer två rubriker om hur fritidslärare upplever omgivningens krav och förväntningar. Den sista rubriken handlar om möjligheter att påverka sin arbetsituation enligt fritidslärarna själva. Som tidigare nämnt kommer inte alla informanternas citat presenteras under varje rubrik utan de citat som valts är de som har visat på specifika svar och de som visat sig representativa för vad två- tre fritidslärare har gett uttryck för i intervjuerna när svaren varit samstämmiga.

5.1 Fritidslärares syn på förutsättningar

På frågan om hur fritidslärarna såg på förutsättningarna att genomföra sina arbetsuppgifter framgick det att majoriteten ansåg att de saknade förutsättningar. Det som saknades eller som begränsade möjligheten att genomföra arbetsuppgifter skiljde sig dock från varandra. För Alex och John verkade förutsättningarna finnas.

Jag skulle säga att det finns rätt bra förutsättningar här. Men det beror lite på hur personalstyrkan ser ut på dagen. -Alex

Visst vill man ha mera och bättre förutsättningar för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter men samtidigt tycker jag att så länge förutsättningarna ligger på en grundnivå, att har man den minsta förutsättningen för att kunna genomföra sitt jobb så ska man kunna anpassa sitt jobb efter de förutsättningarna. [...]

Jag vet att det finns ett missnöje kring förutsättningar i skolan men jag försöker placera mig på en realistisk nivå. Som i nuläget så att det lite pengar i skolan. Vad kan man då göra för att erbjuda det bästa utifrån dem förutsättningarna? -John

Både Alex och John svar tyder på hög hanterbarhet. För Alex verkar dock hanterbarheten påverkas negativt om arbetskollaborer är frånvarande. John tolkar jag som att det finns en önskan om bättre förutsättningar för att möjliggöra ett bättre utfört arbete men inte som ett grundläggande behov för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter.

John verkar kontrollera, anpassa och genomföra sitt arbete genom att han utformar verksamheten efter de förutsättningar som finns. John ger även en antydning om en hög begriplighet genom att han kan förklara och se ett samband mellan till exempel ekonomins påverkan på verksamhetens förutsättningar. I intervjun med Amanda på frågan om förutsättningarna framgick att

Alltså det är ju svårt. När vi gick på universitetet så pratade vi om statushierarkier. Att det är finns hierarkier mellan klassrumsläraren och fritidshemsläraren. Jag tänker att det blir svårt på något vis. Man blir överkörd liksom. [...]

Det är väl bara att man inte riktigt kan göra det man vill och att det inte blir så roligt. Alltså det blir ju inte likvärdigt. Man ska lära ut till elever där vi ska ha en likvärdig utbildning för alla. Om hur vi ska behandla varandra men vuxna då? Hur beter vi oss mot varandra som vuxna? Behandlar vi varandra likvärdigt och med respekt?

Amandas svar tolkar jag som en låg hanterbarhet genom att hon känner en avsaknad av att kunna kontrollera, utföra men även att få stöd i sitt arbete på grund av att maktbalansen mellan henne och läraren är i obalans. Hon verkar uppleva att klasslärarens ord och behov väger tyngre än hennes vilket begränsar hennes förutsättningar att genomföra sitt arbete och som resultat av det anser hon sig orättvist behandlad. Amanda ger även uttryck för en låg meningsfullhet genom att det inte verkar anses som särskilt engagerande eller meningsfullt att hon behöver anpassa sig efter klassläraren.

I Boris intervju lyftes några exempel på förutsättningar och resurser som han ansåg saknades i arbetet.

Jag skulle vilja att vi hade större förutsättningar eller... Ibland det känns som att vi har begränsade förutsättningar. Jag skulle vilja att vi ofta går på utbildningar, med tanke att samhället förändras, fritidsuppgiften förändras och jag tycker att vi borde uppdatera oss oftare i förhållande till läroplanen. Ibland det känns när det gäller exempelvis IT att vi borde ha mer förutsättningar och utveckla mer inom IT området... Jag tycker att det saknas kunskap och resurser. [...]

Exempelvis att jag tillsammans med mina kollegor skulle ha dator och Ipad så att vi kan genomföra det uppdraget. På vår skola hittills det har saknats både resurser som dator och Ipad men samtidigt kompetens. [...]

Som pedagog känns det inte alls bra... Och jag är medveten om att vi inte har kunnat genomföra det här uppdraget på grund av inkompetens och resurser. -Boris

Boris svar tolkar jag som låg hanterbarhet när det handlar om förutsättningar för att möjliggöra digitaliseringsuppdraget för fritidshemmet och för kompetensutveckling av fritidspersonal. Han verkar heller inte helt tillförlita sig på sina kollegor och ledning när det handlar om kompetensen inom det digitala området. Det framgår inte i intervjun hur Boris ser på förutsättningarna att genomföra de andra arbetsuppgifterna vilket skulle kunna se annorlunda ut. Boris begriplighet och meningsfullhet skulle dock kunna ses som hög då Boris tydligt vet vad som förväntas av honom sett till yrkesrollen och vart det finns brister i genomförandet samt att Boris visar på engagemang och motivation att ta sig an digitaliseringsuppdraget men på grund av bristande resurser orsakar detta en frustration.

Saga lyfte ett flertal exempel som ansågs begränsa hennes förutsättningar i arbetet.

Det som begränsar är ju lokaler på den här skolan, barngruppernas storlek och personalens sammansättning skulle jag säga. Det är få antal personer och det är inte så många som är utbildade här. Sen planeringstider, och vad ska jag säga organisationen av samarbetet mellan klasslärare och fritids begränsar ju också. Det är väldigt uppdelat här fortfarande trots att det är 2020. [...]

Sen är det väl egentligen inte... Eller jo! Skolgårdens utformning. Alltså lokaler överhuvudtaget. Både ute och inne. Miljön alltså arbetsmiljön skulle kunna utvecklas väldigt mycket... Jag tänker som i matsalen till exempel. Man gör ju ingenting åt det här att det är väldigt bullrigt. Inga ljuddämpande material eller minska grupperna eller spela lugn musik utan allt bara tutar på hela tiden och nu är det värre än någonsin. [...]

Jag tror det beror på okunskap om fritidshemmets uppdrag. Och vad ska man säga? Bristande förståelse i ledningen kanske. Ekonomi säger dem när man fråga men jag vet inte om det verkligen är det. [...]

Personligen blir man ju stressad när man känner att man inte räcker till och det kan bli slitningar i arbetslaget. -Saga

Saga svar bedömer jag som låg hanterbarheten genom att hon anser att det saknas förutsättningar på grund av bristfälliga lokaler som även kan vara bullriga, elevantalet och antal personal.

Saga verkar dessutom känna en avsaknad av pedagogiskt utbildad personal, ett samarbete i arbetslaget då skola och fritids upplevs som uppdelat samt kunskap om fritidshemmet av ledningen. Sammantaget orsakar situationen stress och slitningar i arbetslaget. Även om miljön som Saga beskriver kan uppfattas som oordnad visar Saga på en hög begriplighet genom att hon med tydlighet kan se och förklara den rådande situationen och vad som behövs för att den ska förbättras.

Sammanfattningsvis framgick att två av fritidslärarna ansåg sig ha förutsättningarna att genomföra sina arbetsuppgifter även om det för en var sårbart om kollegor var frånvarande. De resterande fritidslärarna ansåg att faktorer som begränsade förutsättningarna var för stora elevgrupper i små och bullriga lokaler, för lite planeringstid, för få personal både till antal och med utbildning. Relationen mellan fritids och skola begränsade genom att det inte fanns något samarbete och en ojämn maktbalans. Det framgick även behov av interna utbildningar och fördjupad kunskap om fritidshemmets uppdrag från ledningen. Detta påverkade fritidslärarna negativt genom ökad stress och känslan av att de inte räckte till samt att irritation kunde uppstå i arbetslaget och det genomförda arbetet ansågs inte vara lika motiverande.

5.2 Fritidslärares syn på arbetsbelastningen

På frågan om hur fritidslärarna uppfattade deras arbetsbelastning ansåg majoriteten att deras arbetsbelastningen var hög medan en av informanterna verkade ha en balans i sin belastning.

Då skulle jag vilja säga att den är ganska hög. [...]

Man behöver kanske se igenom vad faktiskt en person som jobbar i fritidshem gör och vad ska egentligen den rollen innebära? Vilka är egentligen arbetsuppgifterna? Ska man kunna växla fram och tillbaka såhär? [...]

Det kanske behöver finnas fasta saker. Det är det här och det här när man jobbar i fritidshem... Inte allt det här runt omkring. Det kanske ska finnas något fast. Det är det här som gäller för annars blir det orimligt tror jag. [...]

Nä men det är klar att man blir sårad och känner sig överkörd. Att det inte är rättvist... Och sen att man tenderar att bli utbränd. -Amanda

Amandas svar verkar ge uttryck för en låg begripligheten och hanterbarhet genom att hon upplever tillvaron som ostrukturerad och att det råder oklarheter om vad som förväntas av henne.

Arbetsituationen verkar anses som både orimlig och orättvis samt att den tenderar att bidra med negativa effekter som nedstämdhet och att hon på sikt själv menar att hon blir utbränd. Amandas meningsfullhet bedömer jag även som låg genom att hon inte verkar anse att hennes situation, med mängden av oklara arbetsuppgifter är särskilt motiverande eller meningsfull.

John beskrev sin arbetsbelastning som

Hög! Kort och enkelt. [...]

Man blir dubbelplanerad på olika ställen. Man behövs på flera ställen samtidigt. Man måste tänka på alldeles för många uppgifter och ibland så hinner man inte så det blir en stressframkallande faktor eller man hinner inte göra det här uppdraget på rätt sätt eller man räcker inte till helt enkelt för de uppgifterna som finns. -John

John svar angående arbetsbelastningen bedömer jag som låg hanterbarhet genom att han anser sig sakna resurser i form av tid för att kunna vara tillgänglig vilket påverkar möjligheten att genomföra sina arbetsuppgifter och som orsakar stress. Att John inte anser sig hinna eller räkna till har förmodligen även en påverkan på meningsfullheten genom att han får genomföra arbetsuppgifter som han eventuellt hade velat utföra på ett annorlunda sätt.

Saga beskrev arbetsbelastningen som

(Skatt) Maxad! (Skatt). Den är tyvärr för hög i förhållande till vad ska man säga...Det utrymme man har...Eller borde ha. [...]

Det påverkar mig negativt för man blir trött. Man kan få sömnproblem till och från...Det är flera här som har haft problem med magen till exempel...Ja man börjar ju fundera på är det verkligen det här man ska göra. Hur ska man orka liksom? -Saga

Även Saga svar tyder på en låg hanterbarhet genom att hon saknar resurserna för att kunna genomföra det som förväntas av henne. Något som bidrar med trötthet, sömnproblem och magproblem. Den höga arbetsbelastningen verkar även bidra med en låg meningsfullhet genom att hon istället för att känna motivation och energi till att arbeta som fritidslärare istället funderar på om hon ska lämna yrkesrollen.

I intervjun med Boris framgick att.

Med tanke på att jag är både idrottslärare och fritidslärare. Jag gillar det här med varierande och jag trivs här. Det känns som att jag har hittat den där känslan av sammanhang eller KASAM. Genom att jag har hittat den där känslan av sammanhang, det har underlättat för mig att genomföra mitt uppdrag. Ett av de begreppen som ingår i KASAM eller känslan av sammanhang är att man ska hitta den här meningsfullheten och personligen har jag hittat den meningsfullheten. [...]

Någonstans känns det som att jag åstadkommer någonting positivt. Jag gör någonting och det är en fantastisk känsla. -Boris

Min tolkning är att Boris verkar ha en balans i sin arbetsbelastning. Som Boris själv är inne på ser han positivt på sina varierade arbetsuppgifter och att han känner hög meningsfullhet till de arbetsuppgifter som genomförs. För Boris verkar det medföra positiva effekter på hur han uppfattar arbetsbelastningen genom att uppgifterna känns lustfyllda, han själv är engagerad och motiverad till att genomföra dem vilket bidrar till att arbetsbelastningen inte upplevs som så hög.

Sammanfattningsvis ansåg en av fritidslärarna att arbetsbelastningen var i balans där inställningen till variationen av arbetsuppgifter var positiv och motiverande. För tre av fritidslärarna ansågs arbetsbelastningen vara för hög. De upplevde att det var svårt att räkna till och att de förväntades vara tillgängliga på flera ställen samtidigt vilket orsakade stress, trötthet, sömn- och magproblem samt oro över att på sikt bli utbränd. Det framgick även en önskan om att se över fritidslärarens yrkesroll för att göra rollfördelningen på skolan mer rättvist fördelad.

5.3 Förväntningar på fritidslärare

På frågan om vilka förväntningar som ställs på fritidslärare framgick det att det fanns skilda uppfattningar. Tre av informanterna ansåg att det var kritiska till de förväntningar som ställs medan Alex och Boris ansåg att de främst ställde förväntningar på sig själva.

Förväntningar... Jag har mest förväntningar på mig själv. Eftersom jag är utbildad anser jag att jag är den som får driva fritidshemmet framåt. Det är väl det jag känner. Men sen har ju jag krav från ledningen också att bidra med saker men jag tror mycket beror på vilken inställning man har som utbildad och inställningen till jobbet. Att man kommer hit och känna att man vill göra saker. -Alex

Alex svar visar på en hög meningsfullhet när det handlar om inställningen till sitt arbete genom att han är engagerad och motiverad till sin yrkesutövning. Att Alex anser att han är den som får driva fritidshemmet framåt skulle kunna tolkas som att han känner en låg hanterbarhet, att han ensam får se till att verksamheten fungerar på grund av att han är utbildad men i samtalen framgick det snarare som att Alex har en hög hanterbarhet genom att han, genom sin utbildning fått förtroendet att styra och kontrollera verksamheten med stöttning av ledning kollegor. I Boris intervju framgick

Vi har mycket frihet i förhållande till ansvar. Jag som pedagog jag är extremt noga med att verkligen se till att jag genomför mitt uppdrag och fritidsverksamheten i enlighet med vårt styrdokument. Det är mycket som hänger på mig själv. Så när du säger förväntningar så har jag förväntningar på mig själv genom att utgå ifrån mitt uppdrag. -Boris

Boris svar indikerar på en hög begriplighet när det handlar om hans rollbeskrivning och vad som förväntas av honom. Han ger även uttryck för en hög hanterbarhet när det handlar om att kunna bemöta ledningens förväntningar och han själv verkar kunna kontrollera och bestämma över sitt arbete.

Amanda, John och Saga hade en annan uppfattning om förväntningarna som ställs.

Ganska höga förväntningar skulle jag säga. Man ska fixa det mesta. Vara allt i allo, hoppa in där det behövs som ja, att vara resurs, vara hjälpreda. Nä men man ska bara var där så fort man visslar ungefär så jag tycker att vi på fritids gör ganska mycket. [...]

Om jag ska vara helt ärligt kommer man väl att bli utbränd tillslut. Man får ingen respekt och ja nu låter det så tragiskt men sant! Men det blir svårt att göra de saker man också ska göra. -Amanda

Amandas svar tolkar jag som låg begriplighet då det verkar råda oklarheter om vad som förväntas av henne. De förväntningar som ställs och som hon måste förhålla sig till verkar bidra till att arbetet blir ostrukturerat och med oväntade inslag. Hanterbarheten verkar också vara låg genom att resurserna inte räcker till för att även genomföra sitt egna uppdrag vilket bidrar till känslan att hon på sikt kommer att bli utbränd samt att hon känner sig orättvist behandlad och en avsaknad av respekt. Hon ger även uttryck för en låg meningsfullhet genom att hon inte verkar vara motiverad i rollen som alltid ska vara tillgänglig och som behöver åsidosätta sina egna arbetsuppgifter.

Även Saga lyfte att fritidslärare förväntas vara tillgängliga.

Ja det är väl att vi ska ta ansvar för förutom fritidsverksamheten, raster och efter skoltid så ska vi även liksom vara behjälpliga i största mån innanför klassrummets fyra väggar. Fast det egentligen inte är vårt uppdrag...Man fortfarande betraktar oss som typ av resurser i klassen. Som assistent åt klassläraren fast vi egentligen inte är det. [...]

Som på idrotten till exempel. Då ska vi vara vakter i omklädningsrummet... Det kanske man också kunde hjälpas åt mer mera. Både lärare och fritids men de bara förutsätter att vi ska vara där...Oavsett om vi är utbildade eller outbildade. Eller som det här med simningen. Då förutsätts det också att det är vi på fritids som ska sköta alla transporter hit och dit men jag vill inte vara som en vandrande pinne som går fram och tillbaka och stressar ihjäl barnen. Så vill inte jag jobba. [...]

Ja man blir stressad alltså. Jag skulle säga att alla här är stressade. -Saga

Saga svar indikerar på en låg begriplighet genom att hon upplever att det förväntas att hon ska vara tillgänglig i klassrummet som resurs, i omklädningsrummet och vid övergångar mellan olika lektioner. Hon ger även uttryck för en låg hanterbarhet genom att hon inte verkar anse att rollfördelningen är rättvist fördelad mellan fritids och klassläraren när det handlar om att dela på vissa ansvarsområden. Hon verkar heller inte ha tillräckligt med resurser för att kunna genomföra vissa arbetsuppgifter vilket orsakar stress. Sett ur meningsfullheten verkar även den vara låg genom att de situationer eller uppgifter som hon förväntas genomföra, som hon anser är utanför hennes huvuduppdrag inte verkar anses som särskilt motiverande eller meningsfulla.

John lyfte i intervjun exempel på förväntningar som att planera och utföra arbete i fritidsverksamheten och raster, ta hand om konflikter, kommunikation med vårdnadshavare och diverse administrativt arbete som till exempel skriva incidentrapporter. På följdfrågan om John ansåg att förväntningarna var rimliga svarade han

Nä. Jag tror att den här problematiken sitter långt tillbaka sedan samarbetet mellan fritids och skolan har funnits och jag tror man behöver sitta och definiera lite ansvarsområden. På olika skolor och hos olika personer så finns det olika uppfattningar om vad fritidshemmet uppdrag och ansvar ska vara och ibland blir det så att de tror att det är mycket saker som ska ligga på fritidspersonalen och ibland kan det bli lite orealistiskt. -John

Johns svar ger uttryck för en låg begriplighet genom att andra har skilda uppfattningar om fritidshemmets uppdrag vilket resulterar i oklarheter om vad han ska ansvara för vilket bidrar till att rollbeskrivningen blir mer otydlig. Johns svar tyder även på en låg hanterbarhet genom att förväntningarna anses vara orealistiska sett till de resurser som finns till hans förfogande samt att han anser att det borde definieras ansvarsområden som är mer rättvist fördelade mellan klasslärare och fritidslärare.

Sammanfattningsvis ansåg två av fritidslärarna att förväntningarna som ställdes på dem främst var de som de ställde på sig själva. De andra tre fritidslärarna ansåg att det ställdes för höga förväntningar på dem genom att de förväntades vara allt i allo och tillgängliga. Ansvarsfördelningen mellan fritids och skola ansågs vara orättvist fördelad vilket bidrog med svårigheter att genomföra det fritidspedagogiska uppdraget. De höga förväntningarna ansågs även bidra med en ökad stress och oro över att på sikt bli utbränd.

5.4 Arbetsuppgifter utanför yrkesrollen

På frågan om det händer att fritidslärarna får utföra arbetsuppgifter som de själva anser är utanför deras yrkesutövning fram gick det olika svar från informanterna. Majoriteten av informanterna ansåg att det förekommer medan Alex och John inte ansåg att de inte fick det.

Nä. Eller jag upplever det inte riktigt så för vår yrkesroll den är ju lite spretig så när jag jobbar känner jag inte att jag gör uppgifter som inte är mina. Känns som vi på fritids vi täcker upp för de hålen som ingen märker och skulle man ta bort fritids från skolan skulle hela skolan fallera. Så...Jag ställer upp och jobbar på allt i princip. Jag ser det som att alla måste ställa upp för att skolan ska kunna fungera. -Alex

Angående att fritids täcker upp för de hål som ingen märker frågades Alex om han syftade på att alla de övergångar som sker mellan rum och lektioner som när eleverna ska gå från klassrummet till idrotten.

Precis. Det är såna saker. -Alex

John svarade

Den är lite svår. Det är en tolkningsfråga liksom. Det beror nog på hur du är som person. Vissa tycker det är för mycket och vissa tycker att det är roligt att göra saker men personligen tolkar jag det inte som att jag gör saker utanför min yrkesroll. Jag vill ha bra koll. Jag vill ha bra och bred koll om varje individ så kan jag göra mitt arbete på ett bättre sätt. Så nåä... Jag tänker inte att det är så. -John

John och Alex indikerar båda på en hög meningsfullhet. Alex verkar finna ett värde i att engagera sig i de situationer som uppstår med motiveringen att det krävs för att skolan ska fungera. Genom att han själv anser att det ingår i hans yrkesroll att täcka upp så upplever han inte arbetsuppgifterna som utanför hans ansvarsområde. Min tolkning som baserar sig på Alex tonläge i samtalet var att han verkade ha en hög begriplighet trots att han behöver täcka upp hålen som uppstår. Det verkade som att han fortfarande ansåg att det finns en struktur i tillvaron och att uppgifterna var sammanhängande snarare än slumpmässiga. Även John verkade anse att arbetsuppgifterna genererar ett värde för honom genom att de bidrar med mer information om eleverna han arbetar med vilket kan användas för att utveckla det egna arbetet. För Boris framgick det att han ibland får genomföra arbetsuppgifter som han ansåg var utanför hans yrkesroll

Tyvärr men det händer... Och det handlar om fritids status och jag tycker det är fel. Alltså fritidslärare har inte samma status i förhållande till klasslärare och det är på ett indirekt sätt den upplevelsen. Den känslan får man som fritidslärare. Att statusen fritidslärare och klasslärare på ett indirekt sätt syns. [...]

Om jag utgår ifrån min erfarenhet så har det funnits situationer där man har blivit frustrerad, irriterad samtidigt lite besviken om man säger så. -Boris

De arbetsuppgifter som Boris själv anser är utanför hans arbetsuppgifter verkar bero på att klasslärarens ord och status väger tyngre än hans som fritidslärare vilket antyder på en lägre känsla av hanterbarhet genom att de begränsar möjligheten för Boris själv att styra över sitt arbete. Obalansen mellan fritids och klasslärare verkar även anses som orättvis vilket bidrar till frustration, irritation samt besvikelse. Boris ger även uttryck för en låg meningsfullhet genom att de arbetsuppgifterna inte verkar vara särskilt engagerande utan snarare som ett resultat av att statushierarkier på arbetsplatsen.

För Amanda och Saga förekom det ofta i det dagliga arbetet.

Ja det tycker jag händer ganska ofta... Hoppa in som lärarvikarie, göra andra sysslor hit och dit och bli runtkörd. Jaa vad ska man säga? Som en hund. [...]

Det är klar att man kan lära sig saker av det också och ha nytta av saker och ting så vissa saker kan kännas meningsfulla men andra kanske inte... Men jag utbildade mig för att arbeta på fritids och för att jobba med barns intressen och behov och få meningsfull fritid. Och visst att vi ska komplettera skolan. Men då känns det som att det blir inte så meningsfullt om jag hela tiden ska gå runt och göra andras jobb. [...]

Man blir ju irriterad. Nu har man gått 3 års utbildning där jag ska jobba och göra vissa saker så får man på sig massa andra grejer som inte tillhör rollen. -Amanda

Saga svarade

Väldigt ofta skulle jag säga. Att assistera klassläraren i klassrummet. Det är ju inte vårt uppdrag. Sen får man torka alla matborden till exempel... Det känns inte heller som att det är vårt uppdrag. Det tycker jag köket kan göra. Och vem ska sätta i nytt toalettpapper och tvål varje dag utanför matsalen för att städpersonalen inte hinner mer? Sånna saker. Men visst. Det är saker jag kan göra men det känns inte som att det är min huvuduppgift. [...]

”Alltså i långa loppet så blir man ju irriterad. Fast man försöker att bara strunta i det. -Saga

Både Amandas och Sagas svar tyder på en låg meningsfullhet när de handlar om att genomföra arbetsuppgifter som de själva anser är utanför deras yrkesroll då de verken upplevs som motiverande eller relevanta. Någoting som för båda orsakar en irritation. I Amandas fall verkar det dock som att beroende på vad för uppgift det handlar om så kan det kännas meningsfull om det är någoting hon själv anser ha användning för. Både Amandas och Saga ger även uttryck för en låg begriplighet genom att båda verkar uppleva tillvaron som slumpmässig och att det finns oklarheter om vad som förväntas av dem. Som när Amanda beskriver att hon ska genomföra sysslor hit och dit eller som Saga uttrycker att assistera klassläraren och sätta in toalettpapper och tvål när städpersonalen inte hinner med. Sett ur hanterbarheten verkar den också vara låg genom att båda verkar anse det är orimligt och orättvist att de ska genomföra arbetsuppgifter som de anser tillhör andras yrkesutövning när de samtidigt har ett annat uppdrag att genomföra.

Sammanfattningsvis om arbetsuppgifter utanför yrkesrollen ansåg två av fritidslärarna att det inte förekom medan de andra tre ansåg att det förekom. Det förekom att fritidslärarna behövde ägna sig åt uppgifter som assistera klasslärare och andra arbetsuppgifter som till exempel torka bord och byta hygienartiklar för att köks- och städpersonal inte hann med. Det ansågs bero på att klasslärarens status var högre än fritidslärarens. De arbetsuppgifter som ansågs vara utanför yrkesutövningen bidrog med ökad irritation och besvikelse hos fritidslärarna.

5.5 Att påverka sin arbetssituation

Samtliga informanter kunde ge exempel på hur de som fritidslärare kunde påverka sin arbetssituation även om svaren varierade från varandra. Samtliga informanter betonade vikten av kommunikation, även om kommunikationen såg annorlunda ut. För Amanda, John och Saga handlade kommunikationen om tydlighet och att dra gränser.

Genom att prata om situationen. Att man öppnar upp för hur det faktiskt är och att man är ärlig liksom. -Amanda

Det är viktigt att kunna dra gränser. Vart ligger min gräns? Jag klarar inte mer och vara tydlig och seriös med det...Så det handlar jättemycket om kommunikation. [...]

Och att man inte bara tar på sig massor som man sedan inte klarar av eller inte gör på ett bra sätt. -John

Man får lära sig att säga nej och prioritera. Försöka fokusera på vårt uppdrag och inte tro att man kan räkna till överallt för det kan man inte. Man får även sänka ambitionsnivån. -Saga

Amandas förslag tänker jag förutsätter att kollegor eller ledning lyssnar in och agerar därefter för att de ska ske en förändring medan i Johns och Sagas svar ligger fokuset på fritidsläraren själv. Johns och Sagas svar tänker jag skulle kunna verka för att höja hanterbarheten genom att fritidsläraren själv avgränsar och prioriterar sina arbetsuppgifter samt sänker ambitionsnivån. Det skulle eventuellt göra arbetet mer genomförbart. Däremot tror jag att om fritidsläraren sänker ambitionsnivån för mycket riskerar meningsfullheten att bli låg då arbetet eventuellt inte kännas lika engagerande.

För Alex och Boris handlade kommunikationen om att framhäva fritidshemmet för lärarkollegor.

Man måste våga stå på sig och försvara våran verksamhet. Att den är lika viktig som skolan. [...]

På min förra skola på våran arbetsplatsträff (APT). Där kunde jag föreläsa lite om fritids uppdrag och vad vi på fritids gör och hur viktigt fritids är för skolan. Där kände jag på APT att jag kan berätta vad vi gör och hur vi ska jobba och att vi också har ett lärande. -Alex

Jag tycker att kommunikationen är väldigt viktigt. Att man pratar om fritidsuppdraget och visar för andra lärare att fritidsuppdraget är en arena som bidrar till mycket. Att fritids kan bidra till mycket utveckling och komplettera skola fast på ett annat sätt. [...]

Genom att du diskuterar öppet och att du är stolt över det här uppdraget. Då höjs statusen för fritids... Men det är vi som fritidslärare som måste agera och säga att vi har en utbildning, vi är lärare också bara att vi har olika uppdrag. -Boris

Alex och Boris resonemang om att kommunicera vad fritidshemmet gör skulle kunna verka för att höja begripligheten. Genom att förtydliga yrkesrollens uppdrag för kollegor kan det bidra med en tydligare roll på skolan vilket kan motverka eventuella oklarheter kring vad som förväntas av dem. Utöver att som fritidslärare använda sig av kommunikation för att påverka sin arbetssituation framgick även att.

Man måste ta hand om sig själv i första hand. Så bra man kan. Man kanske behöver, om man känner sig stressad, göra någonting för att den påverkar hela bedömningen man har. Man måste kunna få ner stressen och vara relativt lugn för att kunna ta hand om jobbet men det hänger på egen kännedom. -John

Det John ger uttryck för tolkar jag som att det handlar om att vara uppmärksam på hur man reagerar i olika situationer. Att när personen känner sig stressad bör den känslan inte ignoreras utan personen bör istället agera för att undvika att stressen ska påverka arbetet negativt. Det skulle kunna höja hanterbarhet genom att personen själv använder strategier som får ner stressnivån vilket bidrar till att arbetet känns mer hanterbart.

Saga uttryckte att

Man får försöka vara glad och nöjd om några barn är glada. Man hjälper någon varje dag, man hittar på någon aktivitet. Att det blir någonting man erbjuder på fritids...Att man inte bara är ute...Liksom att bara göra en grej istället för att till exempel hålla i en lista. Man får även försöka se det man gör och vara nöjd med dom delarna. -Saga

Sagas resonemang om att som fritidslärare själv aktivera sig i aktiviteter tolkar jag som att det skulle kunna bidra med att arbetet känns mer lustfyllt, motiverande och meningsfullt. Om man dessutom försöker hitta delar i ens arbete som bidrar med nytta och som man är nöjd över kan även det bidra till att arbetet känns mer engagerande vilket i sig skulle kunna verka för att höja meningsfullheten i det arbete som genomförs.

Sammanfattningsvis ansågs kommunikation kunna påverka fritidslärarens arbetssituation. För tre av fritidslärarna handlade kommunikationen om att vara tydlig, dra gränser, säga ifrån och prioritera fritidshemmets uppdrag medan för de resterande två handlade kommunikationen om att framhäva fritidshemmet och dess pedagogik. Det kunde ske genom att föreläsa och diskutera om fritidshemmet på arbetsplatsen för att höja statusen. Utöver kommunikation framgick att fritidslärare kan påverka genom att engagera sig i aktiviteter och försöka se det positiva i arbetet som genomförs. Om fritidslärare känner sig stressade bör de agera för att få ner stressnivån samt sänka ambitionsnivån och inte tro att de kan räcka till överallt.

6. Slutsatser

Jag anser att jag genom studien har lyckats besvara studiens syfte med att undersöka och besvara frågorna om hur fritidslärare ser på och påverkas av deras arbetsituation samt om de anser att den går att påverka. Även om resultatet inte kan användas som en generell beskrivning i ett större sammanhang på grund av för få antal deltagare och studiens omfång. Det som framgick i studien var att fritidslärare generellt sett ansåg att det saknades förutsättningar på arbetsplatsen för att kunna genomföra det fritidspedagogiska uppdraget. I den fysiska arbetsmiljön framgick det att behov fanns av fler och bättre utrustade lokaler för att hantera de för stora elevgrupperna och buller. Det framgick även att ett behov fanns av större ekonomiska resurser för att anställa fler och utbildad personal, möjliggöra utbildningar som kompetensutvecklar personalen samt inköp av material. Det som främst påverkade fritidslärarna visade sig vara den psykosociala arbetsmiljön då fritidslärare ansåg att de arbetade med alldeles för många arbetsuppgifter och att de behövdes på flera ställen samtidigt vilket bidrog med en hög arbetsbelastning men framförallt stressymptom som trötthet, huvudvärk och magproblem. Det orsakade även en frustration över att inte kunna genomföra sina arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt vilket kunde orsaka konflikter i arbetslaget.

Fritidslärare ansåg att det finns ett behov av att se över fritidslärarnas yrkesroll på skolan och tydligare definiera ansvarsområden för att undvika att arbetsmängden ska bli övermäktig och för att fritidslärarna ska kunna fokusera mer på det fritidspedagogiska uppdraget. Det framgick även att fritidslärare ansåg att det ställdes för höga förväntningar på dem av kollegor och ledning. Främst handlade det om att de ständigt förväntades att ställa upp och vara tillgängliga antingen i klassrummet som stöd åt klassläraren eller när eventuella problem behövde lösas. Det bidrog med ökad stress men även en irritation och frustration över att det påverkade deras möjligheter och förutsättningar att genomföra den fritidspedagogiska verksamheten. Fritidslärare ansåg att yrkesrollens status och maktbalansen mellan fritidsläraren och klassläraren var i obalans och att statuskillnaden visade sig genom att klasslärarna har möjlighet till inflytande över fritidslärarnas arbete medan fritidslärarna förväntas anpassa sig. Det bidrog till att fritidslärarna upplevde en ökad arbetsbelastning men även att de blev överkörda, orättvist behandlade och avsaknad av respekt. Fritidslärarna upplevde även en ökad stress, frustration och en oro över att på sikt bli utbränd vilket fått två av informanterna i studien att tvivla på sina yrkesval där en av informanterna funderade på att lämna yrket medan en annan funderade på att istället söka sig till en tjänst inom ett praktiskt estetiskt ämne på grund av bättre arbetsvillkor.

För att som fritidslärare påverka sin arbetssituation handlar det främst om kommunikation och i kommunikationen gäller det att vara tydlig och ärlig. Både i beskrivningen om hur situationen ser ut men även om man känner att situationen blir övermäktig eller att man behöver prioritera andra uppgifter. Att aktivt arbeta för att motverka statushierarkier ansågs även kunna påverka arbetssituation. Genom att presentera och diskutera hur lärandet på fritidshemmet ser ut och vilka styrkor ett fungerande fritidshem har för klasslärare ansågs kunna bidra med att höja fritidshemmets status och fritidsläraren skulle då eventuellt inte behöva vara tillgängliga i lika hög grad som tidigare. För att påverka sin arbetssituation lyftes metoden att vara uppmärksam på sina känslor. Som en av informanterna uttryckte att man bör göra något om man känner sig stressad, få ner stressen och vara lugn för att kunna ta hand om jobbet. Ett annat alternativ som ansågs påverka fritidslärarens arbetssituation var att göra den mer engagerande. Genom att fritidsläraren själv aktiverar sig och utformar aktiviteter som fritidsläraren och eleverna uppskattar kan arbetet eventuellt upplevas mer lustfylld, varierad och meningsfull.

7. Diskussion

7.1 Resultatdiskussion

Fritidslärarnas syn på, samt hur de påverkades av maktbalansen mellan fritidsläraren och klassläraren förvånade mig något då min föreställning inför studien var att elevgruppen och dess storlek skulle vara den största utmaningen. En möjlig förklaring skulle kunna vara att mina yrkeserfarenheter skiljer sig från de medverkande i studien. Jag kan tyvärr inte ange vad som orsakar att den statushierarki som fritidslärarna beskriver uppstår men det skulle vara ett intressant område att undersöka vidare. Att fritidslärare ansåg att behov fanns av bättre utrustade lokaler för att hantera elevgruppernas storlek, fler utbildad personal samt minskade elevgrupper framgick även i den forskning som genomfördes om hur fritidspersonal uppfattade sin lärmiljö 2013 (Boström, Hörnell & Frykland 2015 s.14). Tyvärr enligt min mening då det eventuellt visar på en problematik som kvarstår.

Att fritidslärare ansåg att behov fanns av att se över fritidslärarnas yrkesroll och tydligare definiera ansvarsområden för att undvika att arbetsmängden blir övermäktig och för att kunna fokusera mer på det fritidspedagogiska uppdraget skulle möjligen kunna relateras till den forskning som Westling Allodi och Fischbein genomförde om hur lärare uppfattade sin arbetsmiljö. Genom deras forskning framgick att majoriteten av lärarna vara missnöjda med arbetsbelastningen samt att de saknade resurser för att kunna genomföra allt som förväntades av dem (Westling Allodi & Fischbein 2012 s.382) vilket även fritidslärarna i denna studie uttryckte.

Hur fritidslärarna uppfattade deras arbetssituation skulle möjligen kunna relateras den forskning som Bejerot, Forsberg Kankkunen och Hasselblads presenterade som visade på att lärare ansåg att arbetsbelastningen hade ökat men deras möjlighet till inflytande, använda sin kompetens och avgränsa sitt arbete hade minskat vilket bidrog med en ökad stress (Bejerot, Forsberg Kankkunen & Hasselblad 2015 s.37). Deras uppfattningar skulle även kunna relateras till den forskning som genomfördes av Arvidsson, Håkansson, Karlsson, Björk och Persson som visade på ett samband mellan lärares ökade arbetskrav och stressrelaterade sjukdomar som utbrändhet, arbetsstress och sömnproblem samt att lärare upplevde att det fanns en avsaknad av att kunna kontrollera och få stöd i ens arbete (Arvidsson, Håkansson, Karlson, Björk & Persson 2016 s.6).

Att fritidslärarna lyfte tydlig kommunikation som ett användbart verktyg för att påverka arbetssituationen ser jag som positivt men jag kan inte komma ifrån tanken att det förmodligen förutsätter att relationen mellan klasslärare och ledning fungerar någorlunda bra för att informationen ska tas på allvar. Någonting som eventuellt kan vara svårt för den nyexaminerade fritidsläraren som är ny på arbetsplatsen. Därmed tänker jag att de exempel som presenteras för att påverka arbetssituationen kan ses som långsiktiga mål och någonting att sträva mot som fritidslärare. Jag tänker även att fritidsläraren inte bör undvika de eventuella konflikter som kan uppstå då konflikterna i sig kanske är nödvändiga för att påbörja en förändringsprocess. För att höja fritidshemmets status lyftes att fritidsläraren bör presentera och diskutera hur lärandet på fritidshemmet ser ut och vilka styrkor ett fungerande fritidshem har för klasslärare. Här tänker jag att det skulle kunna vara ännu mer effektivt om fritidshemmets arbete, utöver för klasslärare även synliggjordes mer för vårdnadshavare och ledningen.

7.2 Metoddiskussion

Jag anser att den kvalitativa intervjumetoden som jag använt har fungerat för att besvara studiens syfte. Någonting som stärkt trovärdigheten i arbetet är att intervjuerna är genomförda med verksamma fritidslärare vilket inneburit att när studien genomfördes har svaren kunnat vara dagsaktuella än enbart grundade ur tidigare erfarenheter. Att informanterna var verksamma på olika skolor har även inneburit att svaren inte grundat sig från en och samma verksamhet. Genom att fritidslärarnas perspektiv har bottnat sig ur olika verksamheter har även inneburit att svaren från informanterna har gått att jämföra. Det har varit fördelaktigt att under intervjuerna haft möjligheten att ställa följdfrågor. Genom följdfrågor har svaren från informanterna kunnat fördjupas och genom det besvarat frågor både om hur situationer ser ut och hur de blir påverkade av dem.

I vissa fall har dock följdfrågorna bidragit till längre samtal vilket har varit tidskrävande att både transkribera och analysera och som slutligen inte visat sig vara relevant för min studie vilket har varit beklagligt. Det upptäcktes även att i vissa fall gav informanterna svar som besvarade två intervjufrågor samtidigt trots att frågorna syftade till att ge olika svar. Detta hade eventuellt kunnat undvikas om intervjufrågorna hade skickats till informanterna i förväg så de hade kunnat förbereda sina svar vilket även skulle kunna påverka resultatet. Under arbetets gång har jag dock ställt mig frågan som inte en kvantitativ studie med enkät hade varit en lämpligare metod för ett mer generaliserbart resultat, med fler informanter och med en bredare geografisk spridning.

7.3 Förslag på vidare forskning

Eftersom forskningen kring arbetsmiljön på fritidshemmet och för fritidslärare är begränsad är detta ett område som skulle behöva undersökas vidare. Ett område som framgick under studien som kan vara av relevans för fritidshemmets utveckling är att undersöka hur förhållandet mellan fritidshemmet och grundskolan ser ut i praktiken och vilka konsekvenser det eventuellt kan medföra för de som arbetar i skolan. Ett annat område att undersöka vidare är om det råder en könsskillnad i hur män och kvinnor upplever sin arbetsmiljö på fritidshemmet och vad det eventuellt skulle kunna bero på.

8. Referenslista

Ahrne, G & Svensson, P (2015). Handbok i kvalitativa metoder. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Arbetsmiljöverket Rapport 2017:1 Projektrapport för Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn av skolan 2013–2016. Elektronisk länk:

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/rapporter/projektrapport-arbetsmiljoverkets-nationella-tillsyn-skolan-2013-2016-rap-2017-1.pdf> (Tillgänglig 2021-01-13)

Antonovsky, A (2005). *Hälsans mysterium*. 2. utg. Stockholm: Natur och kultur

Arvidsson, I., Håkansson, C., Karlson, B. *et al.* Burnout among Swedish school teachers – a cross-sectional analysis. *BMC Public Health* **16**, 823 (2016). Elektronisk länk:

<https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12889-016-3498-7.pdf> (Tillgänglig 2021-01-13)

Bejerot E, Forsberg Kankkunen T, Hasselbladh H (2015): Två decennier av new public management: Arbetsmiljön i skola och sjukvård. Elektronisk länk:

<http://pifokus.se/articles/Tv%C3%A5%20decennier%20av%20new%20public%20management%20-%20Bejerot,%20Forsberg%20Kankkunen,%20Hasselbladh.pdf> (Tillgänglig 2021-01-13)

Kvale & Brinkmann (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Boström, L, Hörnell, A & Frykland, M 2015 Learning Environments at Leisure-Time Centres in Sweden: A Comprehensive Survey of Staff Perceptions. Elektronisk länk:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1251246.pdf> (Tillgänglig 2021-01-13)

Läraren.se 2015 – Förskollärare och Fritidspedagoger sjukast. Elektronisk länk:

<https://www.lararen.se/nyheter/senaste-nytt/forskollarare-och-fritidspedagoger-sjukast> (Tillgänglig 2021-01-13)

Läraryrket 2018 – Lärare i fritidshem larmar om en omöjlig situation. Elektronisk länk:
<https://www.lararforbundet.se/artiklar/larare-i-fritidshem-larmar-om-en-omojlig-arbetsituation>
(Tillgänglig 2021-01-13)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019. Sjätte upplagan (2019). [Stockholm]: Skolverket. Elektronisk länk:
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2019/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet-reviderad-2019> (Tillgänglig 2021-01-13)

Patel, R & Davidson, B (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Pihlgren, Ann S. (red.) (2017). *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Skollagen (2010:800). Elektronisk länk:
<http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2010:800> (Tillgänglig 2021-01-13)

Skolinspektionen (2010:a). *Kvalitet i fritidshem. Kvalitetsgranskning Rapport 2010:3*. Stockholm: Skolinspektionen. Elektronisk länk:
<http://www.kulix.net/uploads/1/3/2/4/13240295/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf> (Tillgänglig 2021-01-13)

Skolverket 2016 *Fritidshemmet – Lär känna läroplanen*. Elektronisk länk:
<https://www.skolverket.se/getFile?file=3729> (Tillgänglig 2021-01-13)

Skolverket 2018 *Nya läroplansdelar för fritidshemmet och förskoleklassen Rapport 474*. Elektronisk länk:
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d6ce/1553968186659/pdf4021.pdf>
(Tillgänglig 2021-01-13)

Skolverket 2019 Elever och personal i fritidshem läsåret 2018/19. Elektronisk länk:

<https://www.skolverket.se/download/18.2a23c2b1698641e369a0a/1555424941513/pdf4085.pdf>

(Tillgänglig 2021-01-13)

SOU 2020:34 – Kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. Elektronisk länk:

<https://www.regeringen.se/49cca3/contentassets/7302f489bbde433b958beedb7b1bdeff/starkt-kvalitet-och-likvardighet-i-fritidshem-och-pedagogisk-omsorg-sou-202034> (Tillgänglig 2021-01-13)

Westling Allodi, M & Fischbein, S (2012): Teachers' Perceptions of their Work Environment in Swedish Junior High Schools. Elektronisk länk:

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/rcie.2012.7.3.376> (Tillgänglig 2021-01-13)

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1 Intervjumall

Intervjumall:
Fråga 1: Hur länge har du arbetat som fritidslärare?
Fråga 2: Vilken eller vilka årskurser arbetar du med idag?
Fråga 3: Kan du berätta för mig vad du anser är ditt uppdrag och dina arbetsuppgifter?
Fråga 4: Hur ser du på förutsättningarna att genomföra ditt uppdrag och dina arbetsuppgifter?
Fråga 5: Vilka förväntningar ställs på dig som fritidshemslärare?
Fråga 6: Hur skulle du beskriva din arbetsbelastning?
Fråga 7: Händer det att du får arbetsuppgifter som inte tillhör din yrkesroll?
Fråga 8: Kan du ge exempel på hur du som fritidslärare kan påverka din arbetsituation?
Fråga 9: Får jag återkomma till dig om jag behöver ytterligare information till min studie?

9.2 Bilaga 2 Informationsbrev till informanter

Hej!

Adrian Bergfors heter jag och studerar grundlärarprogrammet mot fritidshemmet på Södertörns högskola. Just nu genomför vi den sista kursen under utbildningen som innebär att genomföra ett självständigt examensarbete inom ett fritidspedagogiskt område. Jag har valt att inrikta mitt arbete mot att undersöka hur verksamma fritidslärare upplever sin arbetssituation.

För att kunna samla den information jag behöver till mitt arbete har jag valt att rikta mig till dig som fritidslärare och är därmed intresserad av vad du har för tankar och uppfattningar kring din arbetssituation genom en intervju. Intervjun kommer att spelas in i ljudformat och för att den inte ska ta för mycket av din värdefulla tid försöker jag hålla intervjun under 15–30 minuter. Jag vill även passa på att informera dig om att dina uppgifter i arbetet kommer att anonymas och att materialet inte kommer att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Hoppas att du är intresserad av att medverka.

Du kan kontakta mig genom:

E-Mail:

Telefon: 073-XXX-XXXX

Handledare på Södertörns Högskola

Helen Dwyer

Med vänliga hälsningar!

Adrian Bergfors